Snaga solarnih fotonaponskih instalacija u BiH skoro udvostručena u 2022. godini!

Pripremio: Alija Mujčinagić

Bosna i Hercegovina (BiH) slijedi globalni trend snažnog rasta snage instalisanih solarnih fotonaponskih elektrana. Prema preliminarnim podacima, ukupna snaga ovih elektrana na kraju 2022. godine premašila je 100 MW sa ostvarenom proizvodnjom od 110 GWh električne energije.

Ovom porastu doprinijelo je više faktora, prije svega povećanje cijena električne energije za industrijske kupce od 1.1.2022. godine za 20% (u Federaciji BiH). Kao reakcija na ovaj porast cijena, brojna mala i srednja preduzeća su odlučila da investiraju u izgradnju solarnih elektrana čija energija će služiti za pokrivanje dijela vlastite potrošnje (tzv. proizvodnja za vlastitu potrošnju).

S obzirom da ovakva proizvodnja, u skladu sa trenutnim zakonskim okvirom (Federaciji BiH), nije elektroprivredna djelatnost i ne iziskuje ishođenje dozvola kod relevantnih institucija, ne postoji egzaktna evidencija koliko je ovakvih instalacija realizovano.

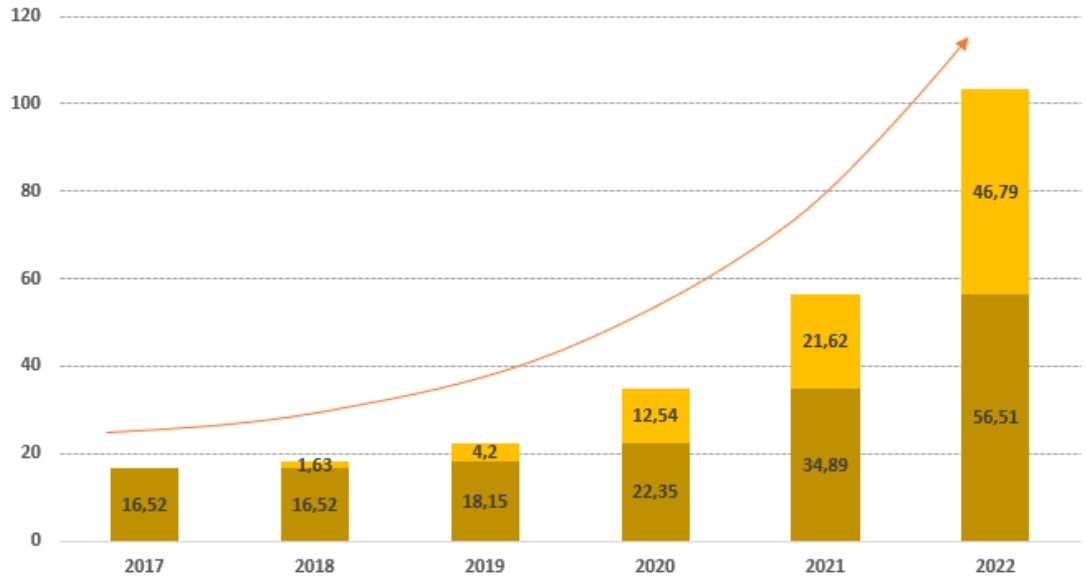

Kumulativni pregled instalacija solarnih elektrana u BiH (MW).

Drugi značajan faktor koji je uticao na masovniju izgradnju solarnih elektrana u BiH je uvođenje instituta virtuelnih elektrana, koji je zaživio u praksi sredinom 2022. godine. BiH je tako postala prva zemlja Zapadnog Balkana u kojoj su virtuelne elektrane postale operativne.

Virtuelne elektrane omogućavaju nezavisnim proizvođačima da slobodno prodaju električnu energiju na tržištu sklapajući bilateralne ugovore sa nekim od registrovanih snabdjevača/trgovaca. Ugovori se najčešće sklapaju na period od jedne godine sa fiksnom ili varijabilnom cijenom koja zavisi od tržišnog trenda. Najčešće se kao referentna cijena uzima cijena trgovanja na tržištu za dan unaprijed na mađaraskoj berzi električne energije (HUPEX). Trenutno je u BiH registrovano 7 virtuelnih elektrana koje su agregirale u svoje portfolie blizu 40 MW solarnih elektrana i preko 100 MW malih hidroelektrana. Agregirana energija iz virtuelnih elektrana najvećim dijelom se plasira u deficitirane zemlje okruženja. Da bi neki registrovani snabdjevač/trgovac mogao obavljati funkciju virtuelne elektrane potebno je između ostalog da agregira minimalno 1 MW proizvodnih kapaciteta neovisno o mjestu njihovog priključenja.

Visoke tržišne cijene električne energije u regionu jugoistočne Europe uticale su da brojni nezavisni proizvođači prekidaju važeće ugovore koje su imali u okviru trenutnog sistema podsticaja o otkupu proizvedene energije (tzv. feed-in tarifa) i da je prodaju po višim cijenama na regionalnom tržištu, pri čemu preuzimaju rizik izloženosti tržišnim kreatnjima.

Generalno, imajući u vidu stalno prisutan deficit električne energije u regionu Jugoistočne Evrope realno je očekivati da će se izgradnja solarnih elektrana nastaviti pojačanim intenzitetom. Faktori koji bi mogli donekle usporiti rast integracije varijabilnih izvora na distributivnoj i prenosnoj mreži (vjetroelektrana i solarnih elektrana) jesu tehničke prirode i vezani su, prije svega, za kapacitet mreže za prihvat energije iz ovakvih izvora i potrebna proširenja postojeće mrežne infrastrukutre koja bi bila dostatna da podrži postojeći/očekivani trend i zahtijeve investitora.

Balansiranje varijabilnih izvora energije jeste jako važno sa aspekta očuvanja stabilnosti sistema i sigurnosti snabdjevanja. Pojedine zemlje iz regiona koje imaju znatno veći stepen integracije solarnih elektrana u odnosu na ukupno instalirane proizvodne kapacite (kao npr. Slovenija koja je u 2022. godini dostigle iznos od preko 700 MW solarnih elektrana ili Hrvatska sa preko 1000 MW instaliranih vjetroelektrana) za sad uspješno vode svoje elektroenergetske sisteme, a imaju skromnije balansne mogućnosti od BiH. Uvažavajući stalno prisutan bilansni suficit BiH, razvijeno funkcionalno balansno tržište i iznimno razvijene interkonekcije, očekivati je da balansiranje varijabilnih izvora ni u BiH neće predstavlja prepreku koja će usporiti razvoj solarnih i vjetroelektrana u doglednom periodu.